

1. Uppgift med påståenden om en nyhet i Kauppalehti (8 p)

Läs bifogade nyhet från tidningen Kauppalehti. Besvara påståendena utifrån nyheten. Är påståendena korrekta eller felaktiga?

”Olvi stannade aningen från prognoserna men närmar sig målsättningen

Kauppalehti.fi 30.10.2019 kl. 9.06

Olvis målsättning är en rörelsevinst som ligger på ungefär samma nivå som i fjol. Då var vinsten 50,1 miljoner euro. Vid utgången av det tredje kvartalet hade man nått ungefär 44,9 miljoner.

Dryckesbolag *Olvi* har offentliggjort sitt resultat för årets tredje kvartal.

Bolagets rörelsevinst under perioden juli–september var 19,1 miljoner euro. Detta stannade aningen från analytikernas konsensus. *Factsets* samlade konsensus från tre analytiker väntade en rörelsevinst på 19,3 miljoner.

Vid samma tidpunkt i fjol var rörelsevinsten 18,9 miljoner euro.

”Rörelsevinsten förbättrades något trots att råvarukostnaderna och personalkostnaderna i Baltikum steg”, säger VD Lasse Aho i översikten.

Olvis omsättning ökade till 113,6 miljoner euro från jämförelseperiodens 110,7 miljoner euro. Analytikerna förväntade sig att rörelsevinsten skulle ha stigit till 115,1 miljoner euro.

Alexandra Huhta”

Påståenden:

- 1) Olvis rörelsevinst steg från förra årets jämförelseperiod.
- 2) Olvis rörelsevinst i relation till omsättningen förbättrades under det tredje kvartalet jämfört med året innan.
- 3) Analytikernas prognoser för Olvis resultat var högre än den realiserade nivån.
- 4) Olvi når den ekonomiska målsättningen för hela året, trots att omsättningen i oktober–december stannade en fjärdedel under omsättningen i juli–september.

Modellsvar (2 p / påstående)

- 1) **Korrekt** (omsättningen steg från 18,9 miljoner euro till 19,1 miljoner euro)
- 2) **Fel** (bolagets rörelsevinstmarginal försämrades till 16,8 procent från jämförelseperiodens 17,1 procent)
- 3) **Korrekt** (rörelsevinsten stannade på 19,1 miljoner euro, då analytikernas konsensus väntade 19,3 miljoner)
- 4) **Fel** (efter tre kvartal är den samlade rörelsevinsten 44,9 miljoner och målsättningen för hela året 50,1 miljoner, så rörelsevinsten måste vara minst 5,2 miljoner; under det tredje kvartalet var rörelsevinsten 19,1 miljoner, så 25 procent av det, dvs. 4,8 miljoner, räcker inte)

2. Räkneuppgift (8 p)

Ville och Maija placerar i en fond. Maija gör en engångsplacering på 600 euro den 1 januari 2020 för tre år och Ville placerar 200 euro i samma fond den första januari varje år i tre års tid. Ville gör den första placeringen samma dag som Maija. Fondens årsavkastning är 5 % varje år. Fondens avkastning läggs till kapitalet varje år. Hur mycket pengar har Maija och Ville i fonden efter tre år den 1 januari 2023? Du behöver inte beakta skatterna.

Modellsvar

Rätt svar ger fulla poäng, inga uträkningar krävs. För Maijas del kan uträkningen också göras med ränta på ränta-formeln.

Maija (600 euro för tre år, ränta 5 %)

1:a året 600 euro + ränta 30 euro, tot. 630 euro

2:a året kapital 630 euro + ränta 31,5 euro, tot. 661,50 euro

3:e året 661,50 euro + ränta 33,075 euro, tot. 694,575 euro

Svar: den 1 januari 2023 Maija har 694,58 euro

Ville (200 euro / år, tre år, ränta 5 %)

1:a året 200 euro + ränta 10 euro, tot. 210 euro

2:a året (kapital 210 euro + ny placering 200 euro) + ränta 20,5€, tot. 430,50 euro

3:e året (kapital 430,50 euro + ny placering 200 euro) + ränta 31,525 euro, tot. 662,025 euro

Svar: den 1 januari 2023 Ville har 662,03 euro

3. Förklara kort följande termer. (10 p)

- a. Aktiesparkonto
- b. Realränta
- c. Stödstrejk
- d. Sysselsättningsgrad
- e. Hållbarhetgap

Modellsvar

2 p. /term. De saker som utgör kärnan i termförklaringen har angetts med fetstil i modellsvaren. Vid korrigeringen bör svaret bedömas som en helhet.

Aktiesparkonto

Till ett aktiesparkonto får överföras högst 50.000 euro, som kan användas för att köpa aktier i börsbolag. **Aktier kan köpas och säljas på ett aktiesparkonto utan att det medför någon skyldighet att betala skatt. Skatt på avkastningen på tillgångarna betalas först när pengar tas ut från aktiesparkontot.** Eventuell avkastning och utdelning kan således placeras på nytt inom kontot utan skattepåföljder, varvid pengarna växer med ränta på ränta.

Realränta

Realränta = den nominella räntan - inflationen. Realräntan är alltså **den ränta som erhålls när inflationens (eller deflationens) inverkan har eliminerats.**

Stödstrejk

En stödstrejk är en strejk där arbetstagarna strejkar för att stödja stridsåtgärder som vidtagits av arbetstagarna i någon annan bransch.

Sysselsättningsgrad

Med sysselsättningsgrad avses andelen sysselsatta av befolkningen i arbetsför ålder.

Definitionerna av sysselsatt och arbetsför ålder kan variera. Enligt Statistikcentralens definition är 15–64-åringar personer i arbetsför ålder.

Hållbarhetsgap

Hållbarhetsgapet berättar hur mycket de offentliga finanserna borde stärkas (skatterna höjas eller utgifterna skäras ned) för att de på lång sikt ska vila på hållbar grund (dvs. den offentliga skulden är stabil i relation till BNP). Hållbarhetsgapet kan till exempel vara en följd av att befolkningen blir äldre.

4. Kort fråga

På vilka olika sätt kan man skydda sig mot stigande räntor på bostadslån? Nämn fyra olika sätt och berätta kort hur de fungerar. Svaret får omfatta högst 1200 tecken. (12 p)

Modellsvår

Omnämmandet av en skyddsmetod ger 1 poäng och förklaringen 2 poäng. För att få fulla poäng räcker det att nämna fyra olika skyddsmetoder jämte förklaringar. I förklaringen räcker det med en koncis beskrivning av kärnsaken. Antalet tecken får överskridas med 10 % utan poängavdrag. Därefter är poängavdraget 1p/100 tecken.

- Fast ränta: om låneräntan är fast under hela lånetiden eller t.ex. i 10 års tid, påverkas inte låneräntan och ränteutgifterna av förändringar i den allmänna räntenivån under denna tid. På så vis känner kunden exakt till sina framtida kostnader för att sköta lånet.

- Räntetak: Sätter en övre gräns för hur högt den (referens-)ränta som tas ut för lånet kan stiga under den tid räntetaket är i kraft. Räntetakets pris för kunden är beroende av hur högt det är, hur stor lånesumman är, för hur lång tid taket gäller och vilka slags förväntningar marknaden har på den framtida ränteutvecklingen.

- Räntekorridor (räntekrage, collar): Det har satts såväl en övre som en undre gräns för den (referens-)ränta som tas ut för lånet, och mellan dessa gränser rör sig (referens-)räntan i enlighet med förändringarna i marknadsräntorna. I allmänhet tas inget separat arvode ut för en räntekorridor. Ju lägre räntekorridorens övre gräns (räntetaket) är, desto högre än korridorens undre gräns (räntegolvet).

- Annuitetslån: om kunden väljer att amortera lånet i form av fasta betalningsrater, betalar kunden t.ex. varje månad en lika stor summa till banken under hela lånetiden. Summan täcker amorteringen och räntan. Om lånets referensränta stiger förblir summan oförändrad men lånetiden förlängs, och om räntan sjunker förkortas lånetiden.

- Sparande: genom att spara pengar i likvid form (t.ex. på ett inlåningskonto, i en fond) kan man samla på sig en buffert. Om låneräntan stiger, kan man ta pengar ur bufferten för att täcka de ökade ränteutgifterna. När räntan sjunker kan man på motsvarande sätt samla mer tillgångar i bufferten med tanke på eventuellt stigande räntor i framtiden.

- Krympa storleken på lånet: också lånets storlek kan inverka på hur mycket stigande räntor ökar ränteutgifterna. Man kan krympa lånet till exempel genom att spara på förhand. Ju mindre lån desto mindre ökar en viss räntestegring eurobeloppet av räntekostnaderna.

- BSP-lån: i samband med bostadsparemielån (BSP) erbjuder staten skydd mot stigande räntor. Staten betalar en del av ränteutgifterna, om de överskrider en på förhand fastställd gräns. Stödet gäller de första 10 åren av lånetiden.

5. Lång essä

Jämför den ekonomiska utvecklingen i Finland och Sverige under de senaste femton åren. (30 p)

- Vilka skillnader kan man upptäcka?
- Vilka faktorer kan förklara dessa skillnader?

Skriv en sammanhängande essä på temat, där du besvarar de två frågorna ovan. Utnyttja bifogade statistik i ditt svar och dra slutsatser utifrån den.

Modellsvår

Svaret ska bedömas som en helhet – du kan också använda egen kompletterande prövning när du speglar elevens svar mot modellsvaret. I punkt a är det möjligt att få "extra poäng" för de indragna punkterna. De krävs ändå inte för full poäng, men genom att nämna dem är det möjligt att överlappa brister på andra ställen i svaret (punkt a eller b). Maximalt antal poäng för uppgiften är 30 poäng.

a) Vilka skillnader kan man upptäcka?

Finland bruttonationalprodukt ökade något snabbare än Sveriges i början av årtusendet. Finlands ekonomi drabbades hårdare av finanskrisen 2009 och efter 2010 ökade Sveriges bruttonationalprodukt klart snabbare än Finlands under flera år. Samtidigt har svenskarnas levnadsstandard mätt med bruttonationalprodukten per capita stigit snabbare än finländarnas. (3p)

År 2019 har Finlands ekonomi växt något snabbare, men det tar flera år att ta igen den avsevärda skillnaden i levnadsstandard. (1p)

Sysselsättningsgraden i Sverige (de sysselsatta i relation till personerna i arbetsför ålder) har varit avsevärt högre än i Finland, vilket till stor del förklaras med ett större antal deltidsanställningar och längre arbetskarriärer. (3p)

Arbetslöshetsgraden i Finland (de arbetslösa i relation till arbetskraften) var klart högre än i Sverige i början av årtusendet, vilket fortfarande var en effekt av depressionen i början av 1990-talet, men den ekonomiska uppgången gjorde att arbetslösheten hamnade på samma nivå som i Sverige. Den långa recessionen efter finanskrisen gjorde att arbetslöshetsgraden i Finland åter blev avsevärt högre än i Sverige, men 2019 ligger arbetslöshetsgraderna på nästan samma siffror, drygt 6 procent. (1p)

Finland anslöt sig till EU:s ekonomiska och monetära union och euron började användas som kontovaluta i januari 1999. I början av 2002 sattes eurosedlar och euromynt i omlopp och de ersatte den finska marken som kontantvaluta. Samtidigt avstod Finland från sin självständiga penningpolitik och möjligheten att påverka valutakurserna. Sverige åter behöll sin egen valuta, kronan, vilket har betytt tidvis även stora fluktuationer i kronkursen. Den senaste tiden har kronan varit i genomsnitt svagare i förhållande till euron. Skillnaderna mellan de finska och de svenska räntorna har emellertid varit ganska små. (4p)

Överskottet i Finlands offentliga finanser var större än i Sverige före finanskrisen, men därefter har Finlands offentliga finanser fortsatt att uppvisa ett större underskott. Sveriges offentliga finanser har åter uppvisat ett överskott de senaste åren. (3p)

Överskottet har betytt att skuldkvoten i Sveriges offentliga finanser har förbättrats. Sveriges offentliga skuld i relation till bruttonationalprodukten var högre än i Finland i början av årtusendet, men efter finanskrisen har Finlands skuldkvot växt sig betydligt större än i Sverige. I fjol minskade skuldkvoten i bägge länderna. (1p)

Exporten av tjänster spelar en betydande roll i bägge länderna. Sverige lyckades bra framför allt inom exporten av transporter, resor och affärstjänster 2017. Sverige exporterade betydligt mer finansiella tjänster än Finland, som lyckades tämligen bra inom exporten av byggtjänster, tele-, data- och informationstjänster, samt försäljningen av nyttjande av immateriella rättigheter. (2p)

b) Vilka faktorer kan förklara dessa skillnader?

Sveriges ekonomi är större än Finlands samtidigt som den är mångsidigare uppbyggd och inte så beroende av enstaka stora företags, exportmarknaders eller branschers framgång. Befolkningsökningen har också varit snabbare i Sverige och den växande befolkningen i arbetsför ålder har bidragit till att höja totalproduktionen. Före finanskrisen satsade man relativt sett mera på forskning och produktutveckling i Finland än i Sverige, men efter krisen gjorde Nokias nedskärningar och den allmänna investeringsförsiktigheten att Finlands satsningar på forskning och produktutveckling hamnade efter Sveriges. Detta har eventuellt bidragit till att produktivitetens utvecklingen varit långsammare i Finland. (5p)

Efter den djupa recessionen till följd av finanskrisen drabbades Finlands ekonomi också av att Nokia miste mobilaffärsverksamheten, att handeln med Ryssland rasade efter Krimkrisen och att skogsindustrin genomgick en strukturförändring, som framför allt ledde till att pappersmaskiner stängdes. I Sverige har chockerna varit mindre och den mångsidigare ekonomin har klarat dem bra. (5p)

Det goda sysselsättningsläget och de små bolåneamorteringarna har gett de svenska konsumenterna en stark köpkraft, och tack vare den baserade sig Sveriges ekonomiska tillväxt till stor del på inhemsk konsumtionsefterfrågan och byggande efter finanskrisen. Skärpta bestämmelser om amorteringar på bostadslån och sänkta bostadspriser har dock minskat byggandet och den inhemska efterfrågan har varit mera dämpad på senare tid. I Finland har utvecklingen på bostadsmarknaden varit jämnare. (2p)

Samtidigt tvingade dämpningen av den offentliga skuldsättning fram en skärpt finanspolitik i Finland, något som Sverige inte hade motsvarande behov av. Även Sveriges självständiga penningpolitik hjälpte landet, eftersom devalveringen av kronan (nedskrivning av värdet i förhållande till andra valutor) gav exportindustrins konkurrenskraft större flexibilitet än i Finland. Den självständiga penningpolitiken jämte kronan är dock en faktor som även i bästa fall har erbjudit Sverige endast tillfällig lättnad. Strukturella faktorer, såsom skillnaden i den arbetsföra

befolkningens tillväxt, och chocker, såsom raset för Finlands export till Ryssland, har längre verkan. Finlands export belastades dessutom av de stora löneförhöjningarna 2008, som försämrade den finländska exportens priskonkurrenskraft just före finanskrisen. Priskonkurrenskraften har sedermera förbättrats i Finland genom återhållsamma löneförhöjningar och konkurrenskraftsavtalet. (2p)

Sveriges högre sysselsättningsgrad har inneburit att arbetskraftsresurserna använts effektivare, vilket är en bidragande förklaring till den högre levnadsstandarden i Sverige. Samtidigt är skatteinkomsterna större, vilket förbättrar de offentliga finanserna. (1p)